

ZÁHOŘSKÁ

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

Ročník XXIV.

Duben 1947.

Číslo 7. a 8.

Vychází každý měsíc mimo prázdniny v Hranicích. — Odpovědný správce (redaktor) Antonín Fröhlich v Dolním Újezdě u Lipníka n. Beč. — Nákladem Okresní osvětové rady v Hranicích. — Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově.

Obsah 7. a 8. čísla: Dr M. Remeš: Vzpomínky na Hranicko. — Bohumír Indra: Obyvatelé Hranicka v 16. a 17. století. (Pokračování.) — Antonie Ebnerová: Akademický malíř a sochař Ladislav Vlodek. — Stanislav Blažek: Učitelstvo hranického okresu v odboji 1939—1945. (Dokonceni.) — Rudolf Mík: Dopis starého dřevaře z Oderských lesů. — Rich. Konečný: 300 let kovárny v Sobiškách. — Jaroslav Očenášek: Slezskoplatnické pohřebiště v Kelci. — *Drobné zprávy*: Paměti drahotušských kronikářů 1571—1911. (B. Čelovský.) — Sýpky. (Soběchleby.) A. F. — Výrobek z kulmových břidlic Lipenska. (A. F.).

Záhorská kronika, vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví, vychází každý měsíc mimo prázdniny. — Vydává Okres. osvětová rada v Hranicích. — Ročně 10 čísel, roční předplatné Kčs 30.— Placení děje se složnými listky »Administrace Záhorské kroniky, Hranice« — šekový účet č. M - 116.900.

Administrace: Okresní osvětová rada v Hranicích.

Vedoucí redaktor: Antonín Fröhlich, Dolní Újezd u Lipníka n. B.

Redakční rada: B. Hajzner, B. Indra, Jan Krumplovič, M. Skácelík, Dr. Jos. Stojan a Dr. Bohuš Vybíral.

Širší redakční kruh: Antonín Brůna, František Dumbrovský, Marie Ebnerová, Karel Koch, František Michalica, Jaroslav Očenášek, Josef Skřičil, Antonín Souček, Jaroslav Stranc, František Sustek, Dr. Artur Závodský, Boh. Zdráhala.

Obálku navrhl profesor Vilém Prinke.

Z. redakce a administrace.

Opět vychází dvojčísló. V květnu vyjde 9. číslo a v červnu bude XXIV. ročník Záhorské kroniky ukončen 10. číslem. Nepravidelné vycházení Z. k. zavinily nepředvídané překážky hlavně technického rázu. Prosíme pp. odběratele, aby vyrovnali předplatné 30 Kčs. Složenka byla vložena do 3. a 4. čísla.

Starší ročníky Záhorské kroniky (jedině XII. až XXIII. ročník) nutno objednat přímo u dřívějšího vydavatele v redakci Z. k. v Dol. Újezdě u Lipníka n. B. Ostatní příručky jsou rozebrány.

Oprava: V čísle 5. a 6. na str. 90 v nadpisu pověsti má být správně *O zlém fojtu Matyášovi*. Opravte si to laskavě.

STATNÍ NAKLADATELSTVÍ v Praze II, vydalo:

Karel Vašek: *Růže všem!* Vyprávění o dvouletce. Obálku a obrázky nakreslil Josef Lada. Diagramy Jindřich Kučera. Cena seš. výtisku Kčs 8,50. Doplnková četba pro 6.—9. post. ročník. — Karel Bodlák: *Povídky o koních*. Z děl českých spisovatelů. Obrázky nakreslila K. Hniličková. 3. vydání. Cena seš. výtisku Kčs 8.— Vítězslav Hálek: *Poldík Rumař*. Upravil Pravoslav Hykeš. Obálku a obrázky nakreslil Otakar Fuchs. Cena seš. výt. Kčs 9.— Sbirka doplnkové četby pro literární výchovu. Svazek I. —

MILOTICKÝ HOSPODÁŘ V MILOTICÍCH n. Beč. vydal:

V edici vybraný soubor KMH čís. 78: *Valašské písničky*. Díl V. — Sebrali Jan N. Polášek a Arnošt Kubeša. V Miloticích n. B. 1946. Cena Kčs 96.— Obsahuje 203 valašské písničky s nápěvy.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

Ročník XXIV.

Duben 1947.

Číslo 7. a 8.

Dr M. Remeš:

Vzpomínky na Hranicko.

Za mých dětských let bývala pro nás jízda po železnici velkou událostí, neboť nežili jsme v blízkosti dráhy. Nejezdilo se po železnici ani každý rok, proto i pouhá jízda z mého rodiště Příbora do Studénky »na staci« byla pro nás děti svátkem. Všechno, co se týkalo železnice, nás neobyčejně zajímalo: trať, lokomotiva, vagony, strážní domky, stanice, signály i zřízení sami. Takový železničář byl nám jakousi zvláštní bytostí a úředníci teprve. Kdysi jsem viděl, jak se výpravčí hádá s průvodčím vlaku a to na mne působilo tak, že jsem na obvyklou otázku starších k dětem: »Čím ty bys chtěl být, synečku?« odpovídal: »Já budu takovým pánem s červenou čepicí, co se s konduktéry vadí.« Nejbližší trať, kterou jsme jezdili, byla: Studénka—Přerov, se stanicemi: Stauding, Zauchtel—Neutitschein, Pohl, Weisskirchen, Leipnik, Prerau. (Stanice neměly tehdy českých názvů!) — Polom byla tenkrát důležitou stanicí s velkým cestovním ruchem, neboť tam nastupovali a vystupovali z vlaků cestující od Rožnova, Val. Meziříčí, Krasné, Vsetína i od Val. Klobouk, v celé té části Moravy nebylo žádné železnice. Vystavěním nových tratí stala se ovšem z Polomi docela málo vyhledávaná stanice.

Vždy se mi na té jízdě nejlépe líbily Hranice, malebně položené ve věnci hor, pěkné viadukty, zalesněný Maleník, zakončený vznešenou zříceninou Helštýna a pak v dálce viděti už bylo věže Lipníka a ještě dále Přerov s Žerotínovým hradem. Neobyčejný půvab měla pro nás jízda tunelem, probíhajícím pod osadou Slavíčem; pamatuji se, že jím jezdily vlaky ještě v osmdesátých letech minulého století. Vypravovalo se, jak vznikl. Když císař Ferdinandu podávali zprávu o stavbě severní dráhy, velice se divil a snad dokonce vytknul, že na celé trati není ani jednoho tunelu. Aby mu tedy po té stránce bylo vyhověno, vystavěli tunel pod osadou, v místech, která se zdála býti pro to

vhodná. Týž panovník prý řekl deputaci, která přišla jej požádati o dovolení, aby dráha směla býti pojmenována po něm »Severní dráha císaře Ferdinanda«: »Nemám nic proti tomu, když lidé chtějí při tom podniku ztratiti své peníze.«

Do Hranic jsem se dostal po prvé v létě r. 1881, a to vozem z Bartošovic. V bartošovském zámku měl jsem dva kamarády, syny zámeckého pána Aresína-Fattona, majora generálního štábu v. v.; jmenovali se Hans a Alfred. V rodině Aresínově prožil jsem příjemné chvíle, na které rád vzpomínám. Toho roku jeli jsme do Hranic na vojenské dostihy. To bylo něco pro nás kluky, kteří jsme vždy chtěli býti jenom vojáky. Cesta vedla na Hukovice, Kunvald, Bernatice do Dubu, osady u Polomi; tam zapráhli do kočáru čerstvý pár koní, který přijel do vesnice z Bartošovic den před tím, a cesta pokračovala hned dále na Polom, Bělotín, do Hranic. Na nejvyšším bodu silnice před Hranicemi vysvětloval nám pan major, že jsme dosáhli hranického rozhraní vod. Hranicemi kočár jenom projel a zastavil teprve v Teplicích. Nebylo ještě poledne, do oběda dosti času, zavedli nás k Propasti, která nás velmi překvapila. Obědvali jsme v lázeňské, skromně zařízené restauraci na břehu Bečvy a po obědě netrpělivě čekali, až pojedeme na dostihy. Konaly se na výhodném místě vojenského cvičiště »Pod křivým«. Tam bylo už množství lidí: důstojníků, vojáků a také civilistů. Nás nejvíce zajímali vysocí důstojníci, s kterými pan major hovořil, zvláště však jednoruký generál hrabě Pejačevič a nějaký vysoký hulánský plukovník, s černým páskem na jednom oku. Na průběh dostihů se nepamatují, v mysli mi utkvěl jen obraz smrtelně bledého důstojníka, který spadl s koně. Do Bartošovic jsme se vrátili stejnou cestou pozdě v noci.

Uplynulo osmnáct let, než jsem zase do Hranic přijel. Bylo to koncem srpna roku 1899. Zajímaly mne už delší dobu skromné zprávy v literatuře o těžko přístupných jeskyních hranického devonu, a tu najednou jsem se dověděl o nově objevené jeskyni v černoťínském vápencovém lomu. Majitel závodu p. Šindler mne velmi pěkně přijal a zvláště účetní p. Kment vyšel mi s největší ochotou vstříc při prohlídce jeskyně a podal mi cenné zprávy o podrobnostech. Použil jsem jich ve dvou statích, z nichž jedna byla uveřejněna v Časopise Vlasteneckého musej, spolku olomouckého, druhá v pojednáních říšského geologického ústavu ve Vídni. Pan Šindler pozval mne do Černoťína. Líbilo se mi,

jak zasedla k dlouhému stolu četná jeho rodina s hostitelem jako patriarchou v čele. Bylo nás u večere aspoň deset osob, ne-li víc. Večer mne vyprovodila mládež na černoťínskou zastávku. Od té doby začal jsem jezdit do Hranic častěji. Při jedné návštěvě vyhledal jsem starého přítele naší rodiny profesora Rudolfa Kadeřávka, pro druhého, P. Cassia Malého, někdejšího příbořského piaristu, potom katechetu hranického gymnasia, nezbyl mi už čas. Oba páni působili dříve na piaristickém gymnasiu v Příboře a utkvěli mi v paměti od nejtělejšího mládí, nejméně od roku 1872, kdy mi bylo 5 let.

Zvláště rád vzpomínám na krásný výlet ve svátek Zvěstování P. Marie (25. března) začátkem tohoto století, který jsme podnikli do Skaličky povozem hned z nádraží. Byl překrásný, teplý jarní den, jakých je v tu dobu u nás málo. Příroda se všude radostně probouzela ze zimního spánku, krásně se jelo do města jarním sluncem ozářeného, do Teplic a dále údolím Bečvy k cíli cesty. Vábil mne v lesíku Hrabí u Skaličky vápencový lom. Výsledek výletu byl velmi dobrý, neboť našel jsem v tamním tífhonském vápenci bohaté naleziště zkamenělin. Dodával mi je pak delší dobu skalař p. Porubský, s kterým jsem se ve Skaličce seznámil. Pečlivým studiem zkamenělin jsem zjistil, že vápenec z Hrabí je úplně totožný s vápencem štramberským; dvě práce o tom byly uveřejněny v Zprávách komise na přírodovědecký výzkum Moravy.

Jako celé odpoledne byl i večer svátečního dne krásný a po příznivém výsledku cesty byla nám zastávka v hotelu »Brünn« na náměstí velmi příjemná.

V následujících letech zajížděk do hranického okolí přibývalo, zajímal mne přírodovědecký výzkum kraje, který jsem s velkým zájmem sledoval. Třeba tu podotknouti, že vynikající hranický rodák H. A. Gallaš byl z prvních, kteří se začali o přírodní poměry rodného kraje zajímat. Co tu bylo posledně za dobu bezmála půl století vykonáno! Objeveny a prozkoumány zbrašovské aragonitové jeskyně, zvelebeny lázně teplické, sestaven soupis hojné literatury o Propasti a Teplicích (část je ještě v rukopise), učiněn pokus o proniknutí do jeskyní Hranického kopce, v devonském vápenci zvláště na Skalce zjištěna nová naleziště zkamenělin, při přestavbě železniční trati k Černoťínu objeveny u Teplic v kulmských břidlicích zkameněliny, v černoťínském vápencovém lomu přišlo se na nové dutiny, v třicát-

tých letech bylo znovu objeveno zapomenuté naleziště třetíhorských rybek u Špiček.

Tento na přírodní krásy bohatý kraj mne vždy znovu a znovu poutá, rád se do něho vracím a když právě nemohu, aspoň se zálibou se dívám na jeho středisko, příjemné město Hranice, při jízdě vlakem do svého rodiště. Z toho pěkného koutu Moravy možno čekat ještě mnohou zajímavou zprávu o nových objevech. Nebyťi valně pokročilého věku, rád bych se ještě takových výzkumů zúčastnil.

Bohumír Indra:

Obyvatelé Hranicka v 16. a 17. století.

(Příspěvek k vývoji národnostních poměrů.)

Pokračování.

Bělotín.

Kol r. 1530 (všech sedlisk 69, z toho v moravském koutě 22 sedlisk, v prostředním 23 a v horním 24 sedlisk):

Trhala, Blažek Letoch, Ocásek Vávry, Jura Pravišuo, Vala, Pavelek, Kopýtko, Jan hajného syn, Jiřík Prkeš, Matěj Trchaluo, Ondřej Pekař, Jan Heřman, Lorenc, Jan hajný, Řehoř Leze, Petr Ryznar, Matěj Čech, Jan Kopýtkuo, Halama, Jiřík Fuks, Hanuš Svrbišar, Andres Pušl, Michal Šram, Mac Ripar, Bernard Kragar, Jiří Kuon, Polákova púšť, Muc Pušl, Bortl Vajdoš, Merdypar (jinde Mert Rypar), Andres Kravar, Ondra Sedláček, Zimorova púšť, Lorenc Kup, Pavel Pušl, Bortl Rypar, Matěj fojtů syn, Hanzl Vinklar, Hanzl Fukar, Michalova Frčka (jinde Fryčka), Foltyn, Paul Šnajdar, Andres Rypar, Klos Nykl, Urban Vraženský, Matyáš Kunát, Mert Gumar (jinde Gintar), Denk Neydrsar, Girg Hanzl, Mert Ripar, Burguš, Matěj Šraml, Bortl Kuon, Zyman Šram, Mikuláš Ludmar, Hanzl Andryšuo, Girg Fidnar, Michal Rypar, Deml Neydorf (jinde Najdar), fojt, Matěj Šrámkuo, Pavel Kreinar, Jiřík mlynář horní, mlynář na mlýně od fojtství. (Reg. loučná, f. 97—99, 138.)

R. 1569 (s fojtem zákupním a novosadníky 64 osedlých):

Jiřík Trchala, Jan Blažků, Jan Mertů, Matěj Praviš, Matěj Valů, Jan Halamů, Matouš Horák, Ondra Prksa, Jiřík Rozsypal, Albrecht Pekař, Tomek Šneydar, Urban Šneydar, Dobyáš Dobeš, Pavel Bargar, Martin Pytrů, Valenta

Čech, Michal Šimků, Matouš Halama, Jura Knap, Štencil Lefflar, Martin Pešl, Řehoř Keinar, Jira Klevar, Foltyn Kragar, Bartl Kun, Jakub Havránek, Jira Kun, Foltyn Suvarth, Mikuláš Klevar, Štěpán, Matěj fojt zákupní, Lukáš Knap, Prokop Pešl, Blažek Teinglar, Bartl Kral, Andris Vinklar, Michal Král, Řehoř Minstr, Řehoř Frycz, Bartl Šneydar, Martin Šrámek, Lukáš Král, Paul Šneydar, Blažek Glos, Martin Laudmar, Hans Dlouhej, Blažek Vinklar, Šimon Rippar, Foltyn Pop, Tomáš Kuon, Lorenc Minstr, Jakub Šrámek, Vencel Suvarth, Mocz Andrys, Linhart Firtnar, Martin Kleyvar, Kašpar Dreytnar, Blažek mlynář, novosadníci: Mocz Heinrich, Šimek Glos, Jura Koczbortlů, Šimek Krejčí, Mikulášova vdova, Toman Fekar, Foltyn Weiss (urbár 1569, f. 87—105).

R. 1663 (osedlých sedláků 53, lhotník 1, zahradníci 3, chalupníků 7, mlýn 1):

Mikuláš Šindlr, Václav Rypar, Paul Heynrych, Jan Kheyner, Andres Kleywer, Martin Rypar, Matěj Junger, Georg Willert, Georg Klezl, Jan Berger, Hans Peschel (dříve Pavel Blažek), Lorentz Klezl, Paul Ryeper, Martin Kunart, Jan Kleywar, Jakob Klos, Mates Goldt, Šimon Klewar, Lorenc Ficker, Jan Rypar, Georg Khuen, Jan Fickar, Paul Honl, Paul Frytsch, Lorenc Hovurka, Jan Czedlman, Jakob Weyss, Mates Mynstr, Jakob Kleybar, Martin Ginger, dvůr knížecí (bývalé fojtství a grunt po Jakubovi Hojerovi),⁹⁾ Jakob Niczman, Tomáš Kheyner, Mikuláš Klezl, Georg Kheyner, Jan Nitzman, Matěj Hltzar, Tomáš Klevar, Jiří Rypar, Tomáš Šrámek, Jan Andresů, Paul Klos, Jan Glos, Jan Kuntzer, Georg Minstr, Jan Šubert, Mates Heger, Jan Andres, Jakob Jassler, Jan Bratrich, Lorentz Michálek, Jakob Klaber, Mates Vinklar, Jan Matyášů, Jiří Rytych, Jiří Khun, Jakub Willert mlynář, Georg Rypper (dříve Jan Klos), Jiří Glos, Pavel Šalner, Jiří

⁹⁾ Fojtství bylo za rebelie konfiskováno kardinálem Dietrichštejnem, připojen k němu grunt Hojerovský a zřízen z něho knížecí dietrichštejnský dvůr. Bělotský »zlopověstný fojt« Jan Raufmann, byl podle slov kardinálových, již r. 1622 »hlavou všech rebelů v kraji, a největším štváčem a buřičem«. Zahynul r. 1627 při marné obraně města a zámku hranického proti císařským, jako velitel dánské posádky. O tom, jakož i o původu přízviska Malík, více v mém článku »Odboj města Hranic 1620—1627 a jeho potrestání« v Čas. Vlast. spolku mus. v Olomouci, r. 1940, str. 40.

Šubert, Jan Šindler (dříve Michal Kleyber), Mates Šubert, Gregar Leffler, Michal Rypar, Jan Vinklar (urbář 1663, f. 87—105).

Lučice.

Kol r. 1530:

(Ves Lučistě) Januch, Pavel Winklar, Tomek Peškuo, Mikuláš Bělotský, Mika Šneydar, Václav Dvořa, Jura Petruo, Bedřich Matěj, Matule, Hanzel. (Reg. loučná f. 101.)

R. 1569 (ves Lučistě, osedlých 11):

Toman Winklar, Wenczl Kral, Valenta Tomků, Petr Pop, Tomáš Matyášů, Matěj Fučík dvorský, Martin Petrků, Matěj Heyný, Matěj Matule, Jan Bargar, nově se osadil Jira Bedřichů (urbář 1569, f. 106—108).

R. 1663 (ves Lučistě, fojt zákupní 1, sedláků 9, chalupníků 1):

Jiří Šrom, Martin Šrom (dříve Hans Winklar), Dobiáš Rychter, Václav Vilímek, Martin Mynstr, Šimon Rakh fojt zákupní, Bartl Dytrych, Hans Vinklar, Andrys Kleyvar (dříve Kateřina Volšova), Martin Mynstr, Wentzl Valchař (urbář 1663, f. 106—108).

Blahutovice.

Kol r. 1530:

Jiří Hajný, Polášek, Havlík Dúbravů, Martin Havluo, Jiřík Jahoda, Jan Dúbravů, Vávra Mazancuo, Václav Vanys, Prokop Petruo, Janec Bělcuo, Vaněk Volkuo, Michal Bělcuo, Matěj Hašek, Kršek mlynář (reg. loučná, f. 99—100).

R. 1569 (osedlých s fojtem zákupním a mlynářem i s nově přistavenými 21):

Jiřík Heyný, Mikuláš Mika, Blažek Novák, Václav Martinů, Mikuláš Rýpar, Albrecht Wognar, Martin Mazanec, Ondra Vaného, Václav Prokop, Jiřík Janczů, Matěj Preys, Toman Michalů, Matěj Hašků, Martin Keinar fojt zákupní, nově grunty v obci postavili Jan Jašek, Václav Michalů, Pavel Rous, Martin Kovář, Jan Keinar, Czrha, Staněk Charamza, Blažek mlynář Dubský. (Urbář 1569, f. 117—126.)

R. 1663 (fojt zákupní 1, sedláků 13, chalupníků 11, mlýny 2):

Hans Khalych (dříve Tomáš Vinklar), Andres Czedlman, Jakob Vylymek, Pavel Veys, Wentzl Haska, Mates Brustman (dříve Bartl Heger), Martin Freysler, Georg Vanie (dříve Václav Váně), Michal Dvorský, Mates Vylyš, Michal Rabbl, Martin Czedlman, David Vylyš, Jira Blažků

fojt zákupní s mlýnem, Hans Weys, Hans Walter, Elias Klumper, Michael Kleber, Řehoř Nitschman (dříve Estera Walterin), Paul Knop, Dobiáš Šindler, Hans Lobpreys, Lorentz Preys, Georg Schwartz, Řehoř Wyllys, Hans Boem mlynář Dubský. (Urbář 1663, f. 117—126.)

Heřmanice.

Kol r. 1530:

Vašek Filipuo, Václav Střen, Vašek Širůček, Jan Man,⁷⁾ Jachová, Pavel Brechů, Vávry Stier, Petr Dobeš, Pavel manů, Ondra Štěrba, Foltýn Král, Pavel, Jura Cergejl, Matěj Dach, Vašek Pavlíků, Pacholček (reg. loučná f. 102 až 103).

R. 1569 (osedlých i se zahrádky 18):

Řehoř Řeháček, Jan Pešků, Jira Pavlů, Martin Šimků, Jan Dach, Jan Šimků, Jan Jiříček, Jan Fylipů, Mach Střeňů, Andrys Glos, Šimek man zákupní, Bartoš Jachů, Mikuláš Myslík, nově si postavil grunt uprostřed vsi na obci Šimek syn Martina Straky, Martin Wolf, Kašpar Dreytnar, Petr Pytr, Vašek Humhalků (urbář 1569, f. 127—129).

R. 1663 (fojt zákupní 1, sedláků 13, zahrádky 2, chalupníci 2):

Tomas Rys, Georg Schlosser, Jan Niczman, Merten Freysler, Jiří Andres, Jan Unger, Mates Blažek, Jakob Kholych, Jira Jalrran, Wentzl Riepper (dříve Jan Schallnar). (Urbář 1663, f. 127—129.)

Dub.

Kol r. 1530:

Jura Pelesta, Petr Filipuo, Matěj Hašek, Janáč Kudla, Jiříček, Jiřík Krkošků, Janda, Vašek Rúsek, Šimek, Jakúbek, Jira Fojtíkuo, Dúbrava, Jiří Charamza (reg. loučná, f. 103—104).

R. 1569 (osedlých s fojtem zákupním 15):

Maczek Štenclů, Petr Mika, Jan fojt, Jan Horník, Jakub Bělík, Ondra Plaňava, Vávry Fojtík, Václav Drasta, Petr Kyjovský, Václav Petru, Jira Šrámek, Jira Plichta, Jira Novosad, Krystyn Zahradník, Tomáš Staroveský (urbář 1569, f. 137—140).

⁷⁾ t. j. dvořák, sedící na manství. Man držel lán a neplatil robotní plat, ani jeho podsedníci Petr Dobeš a Pavel manů podsedník.

R. 1663 (fojt zákupní 1, sedláků s potahy 11, zahradník 1, chalupník 1):

Martin Stanczl, Jan Durman, Václav Šlosar fojt, David Fressler, Tomáš Wyllert, Wentzl Raabl, Martin Chytil, Václav Krejčí, Mikuláš Lobpreis, Jura Wylyš (dříve Lorenc Máchalů a před ním Jira Máchalů), Eliáš Hádk, Vavřín Konečney, Wentzl Erlth, Jakub Lobpreys (dříve Jiří Wylyš), Ondřej Krejčí, Zachariáš Weysser kovář (urbár 1663, f. 137—144).

Polouvsí.

Kol r. 1530:

Václav Dvorský, Jašek Parák, Jan Matuškuo, Míka Kusala, Mikeš Sedlák, Jan Črnoch, Jan Volků, Václav Vojtik na fojstství, Paráčka, Jira Bobík, Matůš Víš (reg. loučná, f. 104—105).

R. 1569 (osedlých se dvěma dvořáky zákupními 11):

Jiřík Dvorský, Vítek Mlčák, Pavel Drahoň, Marek Němců, Vašek Kašpar, Jira Otec, Jura Volek, pan Václav Bavor z Holovous na horním dvoře, Míka Zahradník, Staněk Polach, Kliment Bubikův (urbár 1569, f. 145—156).

R. 1663:

Na dvoře pan Martin Dyrre z Košemborovic, Andres Dytrych, Merten Šenkh, Michel Šenkh, Bartl Schänkh (dříve Mates Raabl), Paul Wylyš, Hans Heger, Mates Pop dvořák, Tomáš Czedlman, Martin Šenkh (dříve Staněk Polach), Markes Matan, nově osedlí Hans Schild, Wentzl Heger, Hans Popp, Martin Rabl (dříve Tomáš Schram), Dobiáš Bischof, Jiří Rypar, Jakob Oulehla (urbár 1663, f. 145—156).

Kozí Loučky.

Kol r. 1530:

Jan Pešek, Filip Fílek, Martin Krčmář, Matůš Pavelků, Matěj, Mikuláš Rynda, Mikuláš Janků, Jiřík Polášků, Ondra, Martin Režný, Václav Strach, Michal Němec (reg. loučná, f. 107).

R. 1569 (osedlých i s fojtem zákupním 14):

Grygar fojt, Jiřík Papula, Jira Jurys, Maczek Bubík, Jiřík Pelesta, Vaněk Němců, Jakub Střeň, Jakub Vaňura, Matůš Malhocký, Brož Polášek, Mocz Král, Toman Mazanec, Pavel Pavlas, nově si na trávníku postavil grunt Pavel Winklar z Polomě (urbár 1569, f. 157—164).

R. 1663 (fojt zákupní 1, sedláků 12, zahradníci 2):

Jakub Blažků fojt zákupní, Václav Řehák, Jan Řehák, Jan Bubík, Martin Khaufman, Matěj Šrom, Pavel Pivoda, Matěj Krejčí, Jira Kohout, Mikuláš Havran, Michel Kayner (dříve Jan Kuleyta), Jira Kheyner (dříve Jakub Kheyner), Jan Minster, Jan Čočík, Jakob Lamprů, (dříve Anna Zaboyka). (Urbár 1663, f. 157—164.)

Polom.

Kol r. 1530:

Matěj mlynář, Paul Kaynar, Adam fojtuo, Martin Draycintnar, Bartoš Kaynar, Markus Winklar, Michal Krojnar (jinde Kaynar), Jiřík Král, Kumprot, Urban Winklar, Michal Winklar, Hons Wolf, Foltin Filigar, Mach Manuo, Jan Hon, Lorenc Zaibot, Jan Mastrborgar, Stancl, Petr Král, Muc Kral, Muc Andrs, Pavel Junek, Deml Kral, Martin Kral, Jan Kral, Matys Zajbot, Martin Drayrytnar, Girg Bergar, Nykl Šajvar, Michal Zaibot, Jan fojtuo, mlynář z nového mlýna. (Reg. loučná, f. 105—106.)

R. 1569 (osedlých i s fojtem a mlynářem 33):

Michal Šindlar, Jiřík Junek, Jiřík Zeybot, Lukáš Zeybott, Pavel Kaynar, Folta Keynzlik, Bartoš Král, Michal Andris, Jakub Král, Lorenc Andrys, Rehoř, Beneš Winklar, Jakub Hlaváč, Jan Winklar, Blažek Sedlář, Markus Dreytmar, Jira Bargar, Jiřík Dlouhý, Vítek Šindlar, Jakub Klezl, Jan mlynář, Foltyn Laudnar, Markus Nyczman, Bortl Kloz, Jakub Keynar, Vítek Keynar, Jira Keynar, Jiřík fojt, Lorenc Keynar, Brož Král, Urban Rumprot, Andrys Šalnar, Hanzl Rychter, Jan Wolf, Rehoř Haykl (urbár 1569, folio 165—169).

R. 1663 (fojt zákupní 1, sedláků 27, zahradníci 3, chalupníků 6, mlýn 1):

Hans Schindler, Mates Čech, Georg Schindler, Martin Klezel, Martin Bratter, Martin Schrom, Martin Berger (dříve Georg Berger), Wentzl Schrom (dříve Dobiáš Kleyber), Jan Klezl, Hons Dittrich (dříve Martin Andresů), Tomáš Peckh, Jakub Seybert, Michal Berger, Hans Klezl, Lorentz Rabl, Simon Kheyner, Hans Wyzner, Foltyn Kreyzl, Michal Schneyder, Michal Kheyner (dříve Foltin Kheyner), Tomáš Váně mlynář, Georg Berger, Andres Ryttych, Georg Khönig, Hans Khaufman, Hans Raab, Hans Weyss, Jiří Rabl fojt zákupní, Jakob Stržínek (dříve Ondřej Stržínek), Jan Sneyder, Jan Wylyš, Mates Kheyner, Paul Dyttrych,

Hans Rabl (dříve Tomáš Šindler), Jan Klezl, Bartl Wiesner, Hans Frytsch, Hans Schneyder (urbář 1663, f. 165—176).

Zbrašov.

Kol r. 1530:

Janček Holček, Petr Flaška, Matule Nováků, Matúš Řeháků, Šimek Frcala, Martin Sochor, fojt, Jan Hruběš (reg. loučná, f. 108).

R. 1569 (osedlých i s fojtem 14):

Mikuláš Haluza, Vaněk Dovalík, Vávra Staroveský, Mikuláš fojt, Jan Mezon, Michal, Filip Němec, Jan Plachetka, Martin Goliáš, Martin Machale, Tomáš Soge, Jíra Líška, Duchoň, Filip Fila (urbář 1569, f. 177—184).

R. 1663 (zahradníků 13, chalupníci 3 a pustých 5):

Tomáš Pospíšil, Jura Valach (dříve Valenta Škubla), Tomáš Halšar, Jíra Plachetka, Matouš Tomečka, Mikuláš Kučera, Jakub Bryzulyk (dříve Jakub Mastil), Pavel Vykořpal, Matěj Kopriva, Jan Janouch, nově osedlí: Tomáš, Daniel Prokeš, Matěj Hradíl, Jakub Duchoň, Valentin Janda, Jan Vavřík (urbář 1663, f. 177—184).

Hluzov.

Kol r. 1530 (ves Hlízov):

Jiří Stýskala, Širůčkova vdova, Staněk Koštara, Jakub Súdek, Vávra hajný, fojt, Jakub Jancuo, Vašek Galaš, Bartoň, Jan Šváb, Jan Peklovský (jinde Prlavský), Šimek Sršeň (reg. loučná, f. 48).

R. 1569 (ves Hlízov, osedlých i s fojtem zákupním 15):

Štěpán Štefek, Matěj Bargar, Valenta Ječmen, Mikuláš Němec, Vávra Starý, Tomáš Štětina, Klimek, Jíra Patka fojt zákupní, Václav Baláš, Jan Bratrych, Michal Bargar, Lukáš hejný, Vítek Zahradník, Venci Seynarů, Pavel Leflar, (urbář 1569, fol. 185—194).

R. 1663 (ves Hluzov, fojt zákupní 1, sedláků 10, zahradníci 4, chalupníci 2):

Martin Zeybrt, David Walter (dříve Jan Zeybrt), Jakub Šlosar, Jíra Vítek, Andres Čech, Hans Kheller (dříve Lorentz Kheller), Tomáš Rek fojt zákupní, Andres Klos, Jíra Homprych, Václav Panáček, Tomáš Lacina, Pavel Blažek, Jíra Krátkey, Jan Zeybert (dříve David Walter), Jan Nyczman, (urbář 1663, f. 185—194).

Černotín.

Kol r. 1530 (ves Črnotín, rolníků 29, zahradníků 6):

Vašek Vavrků, Vašek Záčků, Pavel Vavrků, Jan Klečka, Michal Potočný, Petr Slovák, Jan Matúšků, Havel Lesků, Martin Fojtuo, Pavel Havluo, Ondra Chromek, Jan Pihřib, Matouš Holý, Blaha Falškuo, Jan Kopský, Jura Dvorský, Jura Plozarů, Janíček Malý, Pavel Tkadlec, Jiřík Rybář, Petr Mičku, Martínek Mikšíkuo, Vašek Doktor, Vašek Mikšíkuo, Jan Šustákuo, Míka, Václav Rybář, Vítek Vaňkuo, Vašek Sprašovský, Juráň, Vašek Starý, Černík, Mach Flacar, Mikuláš Mičku, Vaněk Vrána, fojt, propastský mlýn. (Reg. loučná, f. 49.)

R. 1569 (osedlých s fojtem zákupním 37):

Blažek Rychter, Václav Bíley, Petr Dvorskeych, Pavel Myslivý, Andris Winklar, Vítek Tkadlec, Blažek na Pátkově, Martin Milotský, Valenta fojt zákupní, Martin Bedřich, Jan Kašník, Bartoň Petrochů, Vavřinec Mojžíšů, Matěj Susyk, Matuš Rodych, Ondra Skalička, Martin Sařářů, Duchoň Rybář, Bartoň Halěř, Pavel Karel, Jan Hořinka, Vašek Ščádů, Jíra Petroch, Mikuláš Nevrla, Ondra Hrubšů, Jiřík Mikšík, Lukáš Němec, Matouš Malých, Pavel Sochor, Jan Havlů, Jan Humplů, Matouš Hořinka, Martin Crha (dříve Dorota Šustačka), Matěj Jakubů, Blažek Kun, Bartoň Němec, Matěj Mašků, Martin Michalků, Martin Bílý (urbář 1569, f. 195—206).

R. 1663 (zákupní fojt 1, sedláků 27, pustý 1, zahradníků 7, chalupníci 3):

Václav Czogal (dříve Mikuláš Palička), pustý grunt obecní, Jíra Karel, Matěj Kheyner, Jakub Zastoupil, Tomáš Synek, Jan Málek, Martin Šidlík, Jan Kheyner fojt zákupní, Martin Škarupa, Václav Feykus, Bartoň Novák, Adam Novák, Matěj Provazník, Pavel Janásek, Jíra Lochman, Jíra Tománek, Matěj Duchoň, Jan Maleček, Jakub Staroš, Martin Grygar, Urban Blažek (dříve Václav Hrabovský), Jan Šidlík, Jiřík Krejčí, Jíra Tomečka, Martin Keclík, Adam Kubeška, Pavel Číhala, Mikuláš Palička, Martin Michálek, Jíra Pop, Bartoš Novák (dříve Martin Novák), Valenta Tkadlec, Šimek Lynhart (dř. Urban Chalupník), Jan Janík (dříve Jan Čoček), Matěj Valach, Pavel Grusman, Adam Tomanec (dříve Jan Řiha), Jan Bartoň, (urbář 1663, f. 195—206).

Ústí.

Kol r. 1530 (ves Oustí):

Vašek Potočný, Jan Václavků, Jan Noha, Pavel Zima, Jan Šusta, Šíma Kráľuo, Vašek Hlahol, Blažek, Jakub Holý, Martin Majat, Hupíán, Martin Bernartů, Řehoř Polák, Jan Zimoň, Vavrka, fojt, mlynář z mlýna. (Reg. loučná, fol. 51.)

R. 1569 (ves Oustí, osedlých i s fojtem zákupním 16):

Andris Šimků, Jíra Šeypal, Jan Polachů, Ondra Netopil, Martin Kuchař, Urban Urbánek, Jíra Juřan, Mikeš Matušů, Bartoň Němců, Pavel Němců, Jíra Janíků, Pavel Čapenků, Jíra Burda, Bartoš Bartek, Tomáš fojt zákupní, Václav mlynář. (Urbář 1569, f. 207—214.)

R. 1663 (ves Oustí, sedláků 11, lhotník 1, zahradníci 2, chalupníci 3, mlynář 1):

Jíra Juráňův, Tomek Andryšků, Jakub Škrobal (dříve Jakub Rosney), Mikuláš Tkadlec, Pavel Rytych, Tomáš Mynářů (dříve Václav Hyczek), Kryštof Nyczman, Mikuláš Hanák, Jura Páral (dříve Martin Páral), Jan Křížek, Mikuláš Vykopal, Jiřík Burda, Kašpar Škrobal (Dorota Kráľa vdova), Jan Duchoň (dříve Václav Škrobal), na fojtství pan Jaroslav Opršál z Jetřichovic, Mikuláš Libosvářský mlynář, Jakub Folta, Jan Kopečney, Běta Muchalka (dříve Zikmund Muchalů). (Urbář 1663, f. 207—214.)

Opatovice.

Kol r. 1530:

Pavel Pavlas, Toman Wimio, Vašek Chvála, Janík, Mikuláš mlynář, Jiřík Skládáný, Matěj Kundrátek, Mach Dražač, Jan Racek, Jan Šilhánek, Václav Šumberk, Jan Kundrátek, Jan Nebesák, Jura Čeľeda, Vašek Čeľeda, Omasta, Vašek Kunrátků, Mikeš Zakal, Matuš Olšovský, Matuš Pleva, Jan Valšovský, Vašek Machačuo, Štěpán Kotršuo, Jura Slabý, Matěj Jahoduo, Jan Koplínek, Vaněk Kšezuo, Štěpán Sysel, Mik. Řehného, Jan Kšezuo, Václav starý fojt, Šimek Valšovského, fojt, krčmář. (Reg. loučná, fol. 52.)

R. 1569 (osedlých s fojtem zákupním 32):

Mikuláš Mech, Tomáš Vychopeň, Matěj Heyný, Adam Strítezský, Jan Skoropreč, Matěj Rýpal, Jiřík Hrbek, Vaněk Luža, Pavel Vracal, Jan Pytr Popů, Jan Czacha, Vaněk Vaniš, Václav Vašín, Matouš Matuška, Matěj Nechal,

Jakub Kubička, Martin Vašínů, Jiřík Valica, Jan Zdražil, Jan Černockey, Pavel Šáleney, Pavel Trouba, Jan Janda, Jan Janouch, Vašek Jahodů, Jíra Skoroprečů, Václav Vaňák, Pavel Šiška, Petr Polák fojt zákupní, Jan Bažant, Vašek Bezděk, Václav Moudrý. (Urbář 1569, f. 215—226.)

R. 1663 (sedláků 22, zahradníci 2, chalupníci 2):

Jiřík Číhal, Václav Dostál, Ondřej Pustějovský (dříve Matouš Pustějovský), Mart. Milockey, Jiřík Březina, nově osedlý Matouš Matuška, Pavel Glos, Martin Vykopal, Matěj Veyvoda, Václav Novák, Lukáš Vykopal, Jiřík Bathor, Martin Moučka, Jan Vyhasil, Lorenc Khelar, Mikuláš Machanec, Jura Galásek (dříve Matouš Mikulášův), Jan Matħia, Václav Stojan, Václav Vinklárek, Tomáš Dorazilík, Jan Zuberský (dříve Ondřej Onderka), Michal Bratřich (dříve Jakub Pospíšil), Václav Novák, (dříve Mikuláš Novák), Martin Hlobil, Pavel Král, Václav Nehyba krčmář. (Urbář 1663, f. 215—226.)

(Pokračování.)

Antonie Ebnerová:

Akademický malíř a sochař Ladislav Vlodek.

Rodem Ostravan, (* 9. II. 1907) zavítal L. Vlodek v dětství do Chicaga (USA) a po jedenácti letech vrátil se s rodiči do vlasti, avšak zaměnil rodné město za jiné, ležící v půvabné kotlině v Pobečví. Jsou to Hranice, jež mladý umělec mnohokrát zachytil svěžími tóny a přímým, jasným výrazem umění realistického, z něhož vyšel a v němž utkvívá.

Vyšel z chicagské »Academy of fine arts« — oddělení pro figurální malování, poté vystudoval uměleckoprůmyslovou školu v Praze, jako žák prof. Mařatky a Karla Štípla (obor sochařský), s jehož třídou navštívil Itálii, (Benátky, Bolognu, Paduu, Veronu a Florencii), kde, jak doznává, živě naň působilo antické sochařství. Poté se oddal práci v kamenických a sochařských dílnách a u malířského stojanu, takže po letech pilné tvůrčí práce zapojuje se L. Vlodek do řady mladých moravských výtvarníků, zejména jako člen Moravskoslezského sdružení výtvarných umělců v Ostravě, kde se živě zúčastňuje četnými pracemi členských výstav. Tam, jako akademický malíř staví svá plátna

a kresby vedle děl pí. H. Salichové a Prymusové, hukvaldského Sládka, vedle Kurzavy a Kutzera, z nichž tento proslul svými pastely Beskyd, onen pak zase vystižením posmutnělé nálady, proudící z šedivé mlhy nad ostravským světem. — Tam zařadili umělci kritické hranického mistra mezi ty, kdož se zápalem přistupují k umění a bojují za jeho pravdivý a hluboce niterný výraz, mezi přední východomoravské výtvarníky — malíře. Ze sochařských děl

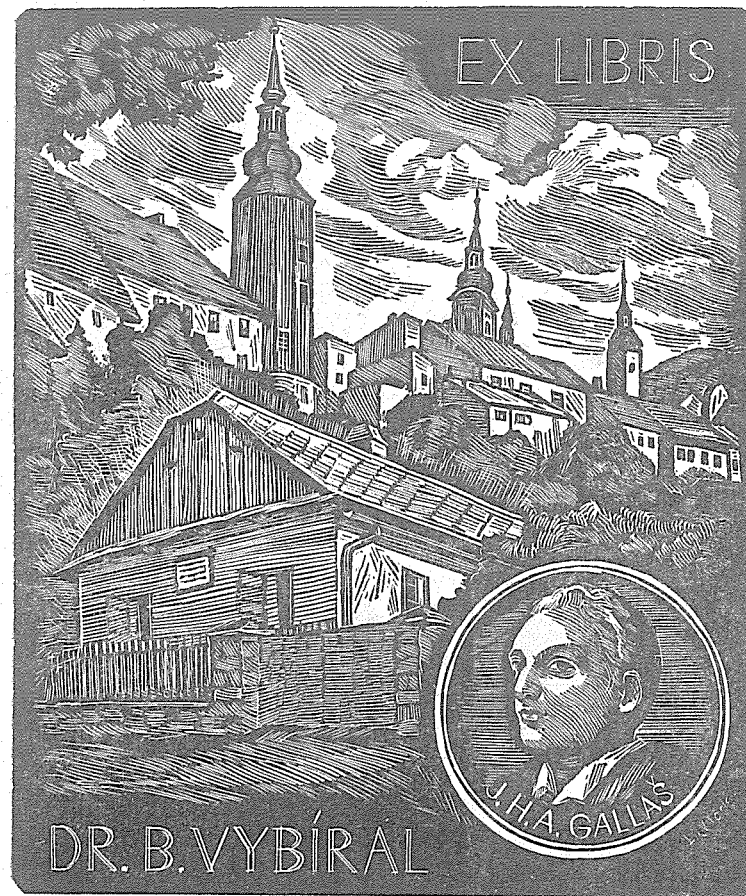
Akad. malíř a sochař Ladislav Vlodek.

Vlodkových dobyt si uznání v ostravské Jurečkově galerii »Sen« (dívčí hlava — kararský mramor) a »Hlava dělníka« (cement). Obojí zakoupilo ministerstvo školství a osvěty v Praze, stejně jako »K. H. Máchu« (mramor), »Josef Mánes« (sádra) a olej »Kytici«. V umělecké galerii ve Zlíně najdeme jinou mistrovskou práci, »Dívku s pozdní růží« (kararský mramor), dílo zakoupil Baťa.

Přípomínkou ranější sochařské tvorby Vlodkovy zůsta-

vají práce pro sokolovnu v Hranicích a dvě sochy na budově Městské spořitelny hranické.

Náhrobní reliéf v Jevíčku a socha »Truchlící« v Kojetíně, obojí z mramoru, jsou rovněž uznány za zdařilá díla Vlodkova. Umělecká kritika se shoduje v mínění, že sochy

hranického mistra vynikají čistotou a jemností myšlenky i provedení. Po stránce vnitřního výrazu vykazují náplň citlivě lyrickou. Uvádím také posudek, který se objevil v novinách roku 1938, při členské výstavě umělců v Moravské

Ostravě: »...Ladislav Vlodek podal v »Hlavě dělníka« přímo psychologický moment. Tento sochař vidí za tvrdou prací víc — vidí duši.« — Tady nechtěně; ukázal Vlodek svůj sklon k meditativnosti. Toto zřetelně napovídá výrazový klíč Vlodekových soch. Snad četba z let studijních, Keatsova báseň »Endymion«, o jinochu, milenci Luny (starořecké téma), podnítila Vlodka k tvorbě »Spícího jinocha«. Zde, podobně jako ve výše uvedených sochařských pracích »Sen« a »Dívka s pozdní růží«, cítíme jemný van zduchovění, jež mistr propůjčil těmto dílům.

Leč Jurečkova galerie nás strhla a málem bychom zapomněli na zvláštnost Vlodekova štětce. Diváka-laika zaujme několik krajinek a asi dvě zátiší, pracovaná »ve starém slohu«. Vypadají opravdu jako přeneseny do mistrova atelieru ze »Síně starého umění« z Prahy neb z Brna. A před těmito půvabnými dílky, upomínajícími na holandské mistry 18. století, stávají četní zájemci, leč přiznávají, »že zatím nemají peněz«. Škoda, už proto, že by zvláštní schopnost Vlodekovy realistické malby došla zjevného ocenění. V minulých týdnech dokončil mladý mistr veliké plátno realistického zaměření »Cesta do kostela letním ránem«. Dílo prý vytvořil spíše sobě pro radost, nežli pro soutěžení s díly svých kolegů v malířském kumštu. Realisticky podal dívku s modlitbami a vlčím mákem v rukou, jak kráčí stezkou mezi zralými lány. Zachytil tu léto v jeho nejživějším plání a do tváře mladé dívky vdechl lehké zamýšlení spolu s nábožnou soustředěností. Proto obraz poutá a dojem z něho se neumenšuje. Zatím podávám tuto úsudek jen laiků, ale i mezi těmi jsou zkušení pozorovatelé, citliví na sílu základního dojmu. Ostatně, přijďte se milí čtenáři a přátelé umění, sami podívat! V grafice obrací L. Vlodek k litografii a dřevorytu — dokladem toho jsou četná ex libris, jím vytvořená.

Stanislav Blažek:

Učitelstvo hranického okresu v odboji 1939 - 1945

(Dokončení.)

9. *Karel Lev*, narozen dne 31. 5. 1891 ve Strážce n./L. u Hranic, řídicí učitel tamtéž, byl zatčen dne 24. 9. 1940 a propuštěn dne 28. 10. 1944. — Vyšetřován pro spolupráci

v ilegální skupině špkt. Řípa, Vilím, Malúšek, Čech, Holinka, Pazdera, Urban, Přerovský a j. a odsouzen pro přípravu k velezradě u vrchn. zemského soudu ve Vratislavi k 4 rokům káznice.

10. *František Ochrana*, nar. dne 28. 9. 1884 v Příboře, okres Nový Jičín, byl zatčen dne 1. 9. 1939 a držen ve vyšetřovací vazbě do 9. 9. 1939 ve Štěpánově u Olomouce pro politickou odbojovou činnost. Dne 17. 6. 1940 zatčen opět a odvezen k vyšetřování do Sušilových kolejí v Brně, pro ilegální činnost ve skupině mjr. Král, mjr. Tichý, mjr. Špotz, Jakubka, Hub. Pavezka a j. Propuštěn dne 8. 7. 1940 bez nálezu.

11. *Josef Přerovský*, nar. dne 7. 2. 1906 v Napajedlích, říd. učitel v Jindřichově u Hranic, byl zatčen dne 24. 9. 1940 pro ilegální činnost ve skupině špkt. Řípy, Pazdery, Čecha, Pavezky atd. Odsouzen k 3 rokům káznice vrchním zemským soudem ve Vratislavi. Propuštěn dne 16. 10. 1943.

12. *Jaroslav Roučka*, nar. dne 4. 4. 1902 v Cetechovicích u Kroměříže, zatčen dne 8. 12. 1939 a propuštěn dne 3. 8. 1943 pro organisování odbojových skupin. Odvezen byl gestapem do garnisonní věznice v Olomouci a odtud do Brna, Veverí. Propuštěn byl bez nálezu.

13. *Alois Spáčil*, nar. dne 20. 6. 1895 v Dolním Újezdě u Lipníka, byl zatčen dne 30. 1. 1945 a propuštěn dne 12. 3. 1945 pro podporu persekovaných rodin a zpravodajskou činnost v odboj. skupině Jar. Pukla, Čajky, Šádka, Helštýna, Hudce a j. Vyšetřován byl v Brně-Kaunických kolejích a propuštěn dne 12. 3. 1945 bez nálezu.

14. *Anna Stehliková*, nar. dne 30. 12. 1881 ve Stařechovicích, okres Prostějov, odbor. učitelka v. v., byla zatčena dne 5. 11. 1941 a propuštěna dne 23. 1. 1942 pro poslech zahraničního rozhlasu. Vyšetřována byla u krajského soudu v Olomouci, Přerově, a trest si odpykávala v ženské trestnici v Jaueru.

15. *Dr. Artur Závodský*, nar. dne 19. 12. 1912 v Martinově u Ostravy, profesor na stát. reál. gymnasiu v Hranicích, byl zatčen dne 28. 10. 1944 a propuštěn dne 23. 6. 1945. Důvod zatčení: sabotáž po dobu nucené práce v továrně. Vyšetřován u okresního soudu v Přerově a v Brně v Kaunických kolejích. Propuštěn bez nálezu.

16. *Josef Strašil*, dřív. učitel v Drahotuších, nar. dne 28. 2. 1909 v Čáslavi, byl zatčen dne 18. 12. 1940 a propuštěn z vyšetřovací vazby dne 10. 4. 1945. Od 5. 6. 1941 do 28. 2.

1942 byl vězněn v Oswiečimi a od 1. 3. 1944 do 10. 4. 1945 v Buchenwaldu. Propuštěn bez nálezu.

17. *Jaroslav Čech*, nar. dne 22. 3. 1901 v Přerově, odbor. učitel měšť. školy chlapecké v Hranicích, zatčen dne 30. 1. 1945 pro odbojovou akci v partyzánském oddílu »Záhoří« ve svazku partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova — akce Jaromíra Pukla. Jar. Čech byl odvezen do Brna do Kaunicových kolejí a odtud do Mirošova u Plzně a dne 14. 5. 1945 vysvozen amer. armádou a zachráněn před jistou smrtí.

18. *Josef Ševčík*, nar. dne 22. 2. 1898 v Luboměři u Hranic, ředitel měšť. chlapecké školy v Hranicích, zatčen dne 7. 6. 1944 pro schůzky ilegálních pracovníků v t. zv. Cingrošově aféře v Olomouci. Z Olomouce byl odvezen dne 24. 7. 1944 do Brna do Kaunicových kolejí a odtud dne 8. 4. 1945 do Mirošova u Plzně a dne 12. 5. 1945 po osvobození amer. armádou propuštěn a zachráněn před jistou smrtí.

19. *František Vlkovský*, nar. dne 17. 11. 1919 v Klokočích u Hranic, učitel, byl zatčen dne 17. 11. 1939 a držen ve vyšetřovací vazbě do 15. 6. 1940 pro levicové zahrocení ve skupině brněnských vysokoškoláků. Vězněn v Oranienburku a Sachsenhausu. Propuštěn bez nálezu.

20. *Alois Tylich*, nar. dne 7. 7. 1912 v Dolním Újezdě, okr. Hranice, učitel v Bělotíně u Hranic, byl zatčen dne 25. 10. 1941 pro odbojovou činnost těl. jednoty Sokol, odvezen do Brna-Veverří a odtud do Oswiečimi a dne 12. 5. 1942 propuštěn bez nálezu.

21. *Ferdinand Šádek*, odb. učitel měšť. školy chlapecké v Hranicích, nar. dne 5. 5. 1911 v Mořicích u Přerova, byl zatčen dne 30. 1. 1945, odvezen do Brna-Kaunicových kolejí, odtud dne 8. 4. 1945 do Mirošova u Plzně. Vyšetřován pro odboj. akci Jaromíra Pukla, odb. učitele na měšť. dívčí škole v Hranicích. Dne 5. 5. 1945 podařilo se mu uprchnouti z konc. tábora a vstoupiti do partyzánské brigády Jana Žižky z Trocnova přímo v Mirošově u Plzně a účastniti se akcí proti něm. okupantům.

Zásluhou SSSR a spojenců dosáhli jsme opět svobody a samostatnosti. Jsme opět volní a můžeme se rozvíjet v tradici našich předků. České učitelstvo opět vychovává českou mládež, vzdělává ji a pracuje na prohloubení přátelství a spolupráce mezi slovanskými národy.

Světlá památka všech obětí hitlerovského Německa za-

vazuje celý náš národ, aby zůstal na stráži. Nejlepší příslušníci českého a slovenského národa neobětovали své životy nadarmo, utrpení a muka vězňených draze vykoupila naši svobodu.

Rudolf Mík:

Dopis starého drvaře z Oderských lesů.

Podívejte se se mnou na mapu hranického okresu a zajděte očima na jeho nejsevernější hornatý cíp. Dostanete se aspoň v duchu, pokud jste neměli příležitosti zavítat k nám ve skutečnosti, na naše drsné, chudé a zapadlé, ale přece nám tak milé Spálovsko, které se skládá ze tří dědin: Spálova, Luboměře a Heltínova. Pro svou polohu bylo Spálovsko odkázáno vždy jen na sebe. Ze tří stran bylo do r. 1945 obklopeno německými osadami a do Hranic bylo, je a zůstane daleko. Proto se Spálovsko těžce po staletí bránilo poněmčení a bohudík se ubránilo.

Pamatuji si z dětských let, jak jsme byli překvapeni a rádi, když některý pán z města, zvláště z Hranic navštívil naši obec, a zastavil se třeba jen v hospodě. Nejčastěji to býval Abraham Wolf z Hranic nebo pan Markus z Bílovce, kteří nás nikdy neopustili a vždy se k nám znali. Sotva se rozneslo po dědině, že některý z nich přijel, pospíchali hned někteří mužští do hospody, aby se od nich malým dárečkem občerstvili. Musím vpravdě přiznati, že nebýti kořalky, která byla již před 200 lety v Luboměři fojtovi ku prodeji vrchností vnučována, mnozí by u nás nad trudnými životními poměry již dávno okoprněli.

I jiné návštěvy k nám docházely: komedianti, dráteníci, kolomazníci, říčičáři, šlajjíři, miškáři, cikáni a někdy i pan exekutor; když byla kontumace psů, tož i šerha nás našel a některého psa odvedl. Později, když začaly spolky a politické strany, tu již častěji dojel některý pán z města až k nám — do osí hůlkou píchnout. Zvláště před volbami měli jsme návštěvy na dědině časté a jisté, že jsme si jich ani někdy nepřáli.

Velmi jsem se někdy načertil nad neznalostí našeho kraje u některých lidí v Hranicích. Stalo se mi několikrát, že se mne ptali, odkud jsem. Já pravím hrdě: »Z Luboměřa!« Odpověď zněla: »A kde to je?« nebo: »není to tam kdesi na horách?« nebo v nejlepším případě: »není tam

kdesi Spálov?« Je smutné, že mnoho lidu v Hranicích neví o nás ničeho, ačkoliv tam mají tolik škol, a po celých dnech v mládí v nich sedí. Jediné na berním úřadě nás dobře znají; tam mají každou síhu půdy i s čistým výnosem dobře inkoustem zapsánu.

Několikrát jsem slyšel slova: »To jest tam na těch horách zaostalý lid, v Partutovicích, v Jindřichově a vůbec tam na Spálovsku.« Ti, kdo tak mluvili, jistě ještě ničeho pro náš chudý lid nevykonali. Ti zase, kteří náš lid na horách snažili se pozvednout, někteří naši vlastenečtí a pokrokoví učitelé, lékaři i kněží, poznali, že náš lid je schopný a nadaný, že však jeho těžký život, bída a strádání zdržují jeho pokrok. Ale ať jsme, jací jsme! Všichni všude nemůžeme být chytří. Dnes již každý ví, že dokud budou žít na dědinách hloupí, budou se mít chytří v městech dobře. Proto ten útěk z vesnic od pluhů do kancelářů, obchodů a továren ve městech.

Není divu. My zde na Spálovsku zijeme mnozí velmi uboze. Chodíme ošuměle, ubohost zírá z tváří a znají ji i naše žaludky. Zvláště naši předkové žili velmi skrovně a byli šťastni, když chleba nechybělo. Já sám ještě dnes žiji na polovic poustevnický. Nikde se ale za to nestydím a jsem při tom celkově spokojen.

Často čteme z různých krajů zmínky o zaniklých osadách. I u nás dědičné lidové vyprávění udává, že za Heltinovem stála kdysi dědina jménem Hilpersdorf. Staří lidé ukazovali i místo, kde měla státi. Jakýsi starý Alka z Ameriky u Heltinova přišel při orání na kousek očázené zdi. Naznal, že je to zbytek nějakého ohniště či pece. Trať polností v těchto místech má dodnes název na Hilpersdorfsku a patří většinou ke katastru lindavskému.

V jedné staré kupní smlouvě z roku 1783, kterou mám uschovánu, jest podotknuto, že se prodává pozemek, který se dříve jmenoval Hilpersdorfské pole. Lindavští Němci mi vyprávěli, že dědina Hilpersdorf zašla kdysi ve válečných dobách a nezůstalo tam nic než zvon, který si vzal Jindřichov. Při zvonění vydával smutný hlas, jako kdyby nařikal o svou zaniklou ves. Němci z Lindavy až do odsunu nazývali pole na heltinovské straně směrem k Americe starým jménem Hilpersdorfské pole. Nedaleko na Odersku jsou zajímavé lesní trati: Pfaffengraben, Hünergraben, Glockengraben.

Kdybyste přišli do mé kuti, našli byste různé staré ha-

rapátí v truhle schované, jako lopatku na vdóky z r. 1802, staré dřevěné hodiny, dřevěné zámky, závaží, železné koule, na skle malované obrazy, přesleny, vřetena, dřevěné figurky svatých atd. Něco mám i z knih: Bibli z roku 1545. Postilu z r. 1667, Matiolího herbář z r. 1562 a j. U kamen ve stojanu mám mnoho ročníků Časopisu Matice mor., Časopisu Vlast. spol. mus. v Olom., Dalímila, Schwoye z roku 1794, Palackého, Zapa a řadu starých modlitebních knížek. Jako soused Slezska chovám i od dr Slámy Vlastenecké putování po Slezsku. Že se blíží 100leté výročí zrušení selské roboty, vytáhl jsem ze spod šuplíku Toužimského. Mezi mnohými ostatními vlastivědnými knihami a časopisy odpočívá u mne též brožurka »Hranický okres« od učitele Vrány na Zbrašově. Kromě toho byste našli v té naší zapadlé dědině v mé kuti i na haldu archů, na nichž je sepsáno zdejší bývalé lidové ústní podání, zvyky, příběhy a též něco z našeho nářečí. Skoro sedm roků prožili jsme v Říši. Všechno za tu dobu jsem si poznamenal a dobře uschoval.

Vším tím, co jsem zde uvedl, chtěl jsem jen ukázat, že nejsme zde na horách tak zaostalí, jak si mnozí o nás myslí. Víme již také, že svět není ohrazen deskami. Chceme jít vpřed. Jsme však chudí a potřebujeme ve svých snahách pomocné ruky mocnějších tam dole na Hranicku.

Rich. Konečný:

300 let kovárny v Sobíškách.

Mezi nejstarší řemesla v našich zemích náleží hrnčířství a kovářství. Když se při zakládání měst stala řemesla výsadou měst, jedině kováři směli provozovati řemeslo na venkově dále. Tak všechny větší osady měly své kováře už od dávných dob. Sobíšky u Přerova, osazené ještě v XVII. století výhradně jen púhončími, dlouho se obešly bez něho a s prací dojížděly do vedlejších vesnic. Teprve r. 1639, tedy uprostřed válečné litice, našli si v Doloplazích vyučeného kováře, prodali mu obecní chalupu s přílehlým pozemkem, na němž si měl postavit dílnu, potřebnou k provozování kovářství. Proč se rozhodli pro tak malý počet usedlostí (jen 9) zříditi kovárnu, dá se vysvětliti jen tak, že Sobíšky, ležící stranou od hlavních cest, nebyly do té doby válkou tolik postíženy jako jiné okolní osady, ze kte-

rych i kováři s ostatními obyvateli sběhli. Aby nemuseli vyhledávat kováře ve vzdálenějších obcích, zřídili si kovárnu ve své dědině. Sobíšky byly už tehdy středem púhončí obce. Proto tamější sousedé uznali za vhodné celou smlouvu s nově usazeným kovářem zapsati do gruntovní knihy a vyhraditi mu za ukončeným zápisem ještě několik volných stran pro pozdější důležité záznamy. Pro zajímavost a také proto, že podobných smluv toho druhu dochovalo se v našem kraji jen velmi poskrovnu, uvádí se v celém znění:

Prodej zahrady, jinak chalupy obecní v dědině Sobíškách Jírovi Kovářovi z Doloplaz, samej obcí Sobíšky náležející:

Letha Páně 1639 dne 27. Aprilis za auřadu toho roku voleného, rychtáře Pavla Lancfelda, Pavla Sluhy z Sobíšek, Martina Harny z Hostkovic, Václava Staňkova z Nelešovic, za toho auřadu svrchu psaného prodali obce pohončí dědiny Sobíšské Jiříkovi Kováři z dědiny Doloplaz chalaupku stavení a místo při ní až po mostek a kříkopu, která ze dvora Pavla Sluhy jde běžící, na výhni, aby jí sobě k tejž chalaupce přistavěl, jak se jemu líbiti bude, na časy věčný a budoucí jemu i potomkům jeho, na sumu 150 hřiven.

Z tej sumy vypraviti má závdanku 6 hřiven a po závdanku z sumy zůstávající purkrecht platiti má každoročně počna lethu 1640 při sv. Jiří po 2 hř. až do vyplnění tej sumy, avšak na takový způsob, jestli by komu jinému takové místo prodati chtěl, žádnému jinému nežli řemeslníku řemesla kovářského.

Rukojmí za toho dobrého hospodáře a zaplacení tej chalupy: Jan Zástřešek z Hostkovic, Jan Šípek z Nelešovic a Havel Pečinka z (nečitelné).

Však takto a naproti tej věci dle smlouvy Jíra kovář aneb kdokoli jiný po něm bude povinen sousedům sobíšským dělati:

novu podkovu přibíjenu ze svého železa na koně za . 4 gr.
staru podkovu, od ní 1 gr.
od ostření radlice 1 gr.
od nakládání želez plužných podle slušnosti bráti má.

Jen r. 1640 položil Jíra na závdanek 6 hř. Válečná hrůza dolehla i na Sobíšky. Púhončí se rozutekli a jak se zdá, v letech 1644—1648 byla vesnice nadobro opuštěna.

Snad ani Jíra tu nebyl. Teprve r. 1649 platil další závdanek 7 hřiven, za něž púhončí obec dala poříditi v Přerově novou obecní truhlu a registra, ježto dosavadní byla

během švédské války zašantročena. Ještě téhož roku pustil Jíra kovárnu se vším příslušenstvím Václavu Kocourkovi za 165 hřiven a vrátil se do Doloplaz. Při sepisování nové smlouvy vymínilo si obecní právo, že nový držitel kovárny . . . povinností a dávek za půl souseda odbývatí má a pohonu za jednoho souseda. Však to obci sobíšské patří. Nadto vejš, kdyby koliv vůle Václava Kocourka byla takovou vejhni zase prodati, žádnému jinému, nežli zase kovářem osaditi má pod těmi rukojmími svrchu psanými.

Ze kovář musel převzítí povinnost roznášení púhonů jako každý jiný púhončí, nás neudivuje tolik, jako skutečnost, že tento byl pokládán jako za poddaného púhončích. Bez souhlasu obce nesměl se stěhovati kdy a kam by chtěl, jak je zřejmo z této nanejvýš zajímavé poznámky:

Letha 1667 znamená se pro pamět, že Václav Kocourek zase tu vejhnu aneb chalupu obci poctivé púhončí sobíšské ze svej dobrej vůle i manželky i od budoucích potomků svejch, i se všemi zaplaceními, aby se jinam na vejhnu obecní propustil, jest zas postoupil, avšak v poddanosti púhončí zůstával.

Dle toho směl se kovář přestěhovati jen do té vsí, v níž byli usedlí púhončí, a vstoupiti tam do jejich služeb. Uvážíme-li, že púhončí obec musela i za jeho osobu při každoročním obnovování úřadu platiti zem. soudem předepsaný poplatek 9 českých 1 krejcar, pak obec právem jeť pokládala za svého příslušníka a činila si nároky na jeho služby.

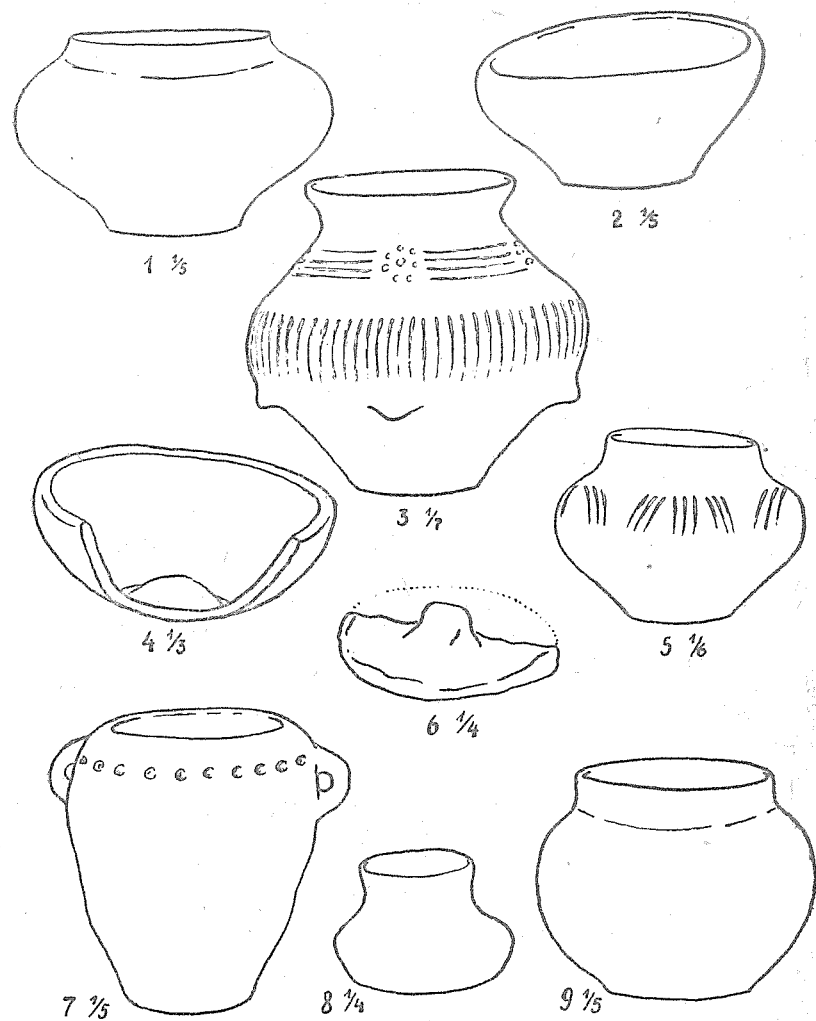
Jaroslav Očenášek:

Slezskoplatěnické pohřebiště v Kelči.

K důležitým objevům starožitních dokladů o předhistorickém osídlení území moravské brány, jak dostatečně v kelčském kraji potvrzují dosavadní nálezy sídlišť či pohřebišť kultury neolitické, eneolitické a bronzové, radí se opět nový nález pohřebiště kultury slezskoplatěnické v Kelči z doby asi 500 až 1000 r. př. Kr., o němž tímto zatím podávám veřejnosti stručnou zprávu.

(Nález byl učiněn v r. 1945 v blízkosti hlubokého, protitankového zákopu, nedaleko lesa zv. »Lišky« a poněvadž hrozilo bezprostřední nebezpečí zničením jednotlivých hrobů, bylo nutno i přes výslovný zákaz zdržování se v blí-

Tab. I. a tab. II. Keramika slezskoplaténičického pohřebiště z Kelče.

Tab. I. — 1. a 9. Okřínové nádoby. 2. a 4. Rozdílný tvar mís. 3. Ornametová popelnice s pupíky pod lomem břicha. 5. Menší osudí. 6. Kruhová pokladnička s držadlem. 7. Dvojuchý hrnek. 8. Miniaturní nádobka.

kostí zákopu či procházení německých hlídek před blížící se frontou, tyto pohřby vyzdvihnouti, což se mi podařilo. Celé pohřebiště bylo možno studijními výkopy prozkoumati až teprve po osvobození a pak v r. 1946.)

Uvedené pohřebiště nalézá se na severozápadním svahu kopce »Strážné« na poli p. Františka Libosvára, rolníka z Kelče č. 18, v rozsahu asi 2 míry ve směru od severozápadu k jihovýchodu. Na zorané půdě lze toto místo poznati podle šedé, popelovité hlíny, kterou se liší od okolní černice.

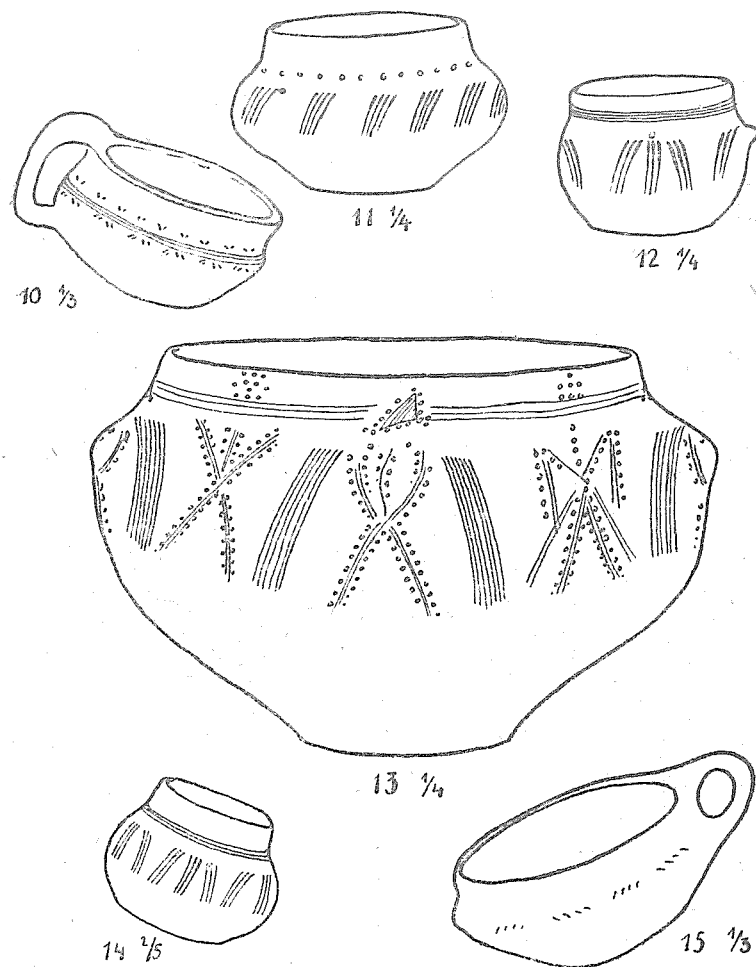
Jednotlivé hroby nachází se v hloubce 40 až 60 cm pod povrchem, roztroušené v nestejně vzdálenosti od sebe, avšak řady jsou orientovány rovněž ve směru od severozápadu k jihovýchodu. Pohřební způsob odpovídá typickému ritu popelnicových polí kultury lužickoslezské. Hroby jsou vesměs žárové, uloženy v kruhových jamkách bez obložení a některé z nich, zvláště výše se nalézající, byly hodně pluhem při orání porušeny.

Mezi hroby nalezeny byly dvě žároviště, na nichž bývali vždy nebožtíci spalováni. Celkem bylo dosud zde zjištěno 18 hrobů, z nichž však pouze 7 bylo možno blíže prozkoumati a střepy, ze kterých po velmi pracném slevování vznikly hrobové nádoby, jako vzácný doklad keramiky pro krajině museum v Kelči zachovati. Žárové pohřby byly vesměs nehluboko pod povrchem uloženy, takže nádoby vlivem vlhka a mrazu během tisíciletí skorem úplně zvětraly.

Jednotlivé hroby obsahovaly 4 až 8 nádob, seskupených vždy těsně kolem břicha největší nádoby, což svědčí o ustáleném způsobu pohřebního ritu tehdejšího slovanského lidu. Popel a rozdrčené kosti nebožtíka byly na tomto pohřebišti vesměs jen v menších nádobách.

Velmi chudé milodary, jako náramky, nožík a jehlice, jsou z bílého kovu a nacházely se mezi zbytky nebožtíka pouze ve 3 pohřbech. Po bronzových předmětech nebylo nejmenší stopy.

Keramický inventář v jednotlivých hrobech obsahoval vždy jednu větší nádobu (popelnici) esovitého tvaru s nízkým, rozšířeným hrdlem, v níž se pravidelně nacházela nějaká menší miska či koflík, dále mísu, osudí a hrnek s kruhovou pokličkou. U některých největších nádob byly nad lomem břicha čtyři pupíky, ve dvou případech byly pupíky umístěny pod lomem břicha. Barva nádob je šedožlutá, šedá, šedohnědá a černá. Některé nádoby jsou tuhovány.

Tab. II. — 10. Koflík s ornamentem W, upomínající svým provedením na dunajský lid kultury potiské. 11. a 14. Osudí s různě provedeným ornamentem. 13. Popelnice s pupíky a ornamentem kreslených postav, nejvýznamnější exemplář tohoto pohřebiště. 15. Charakteristický koflík s jednoduchým ornamentem.

Ornamentace jeví velmi zdařilé obrazce uměleckého provedení žlábků, důlků, čar a pásů, v němž převládají mnohdy rozdělené trásné jako samostatný motiv.

Charakteristickým zjevem na tomto pohřebišti jest výskyt ucha vždy jen u koflíků, kde pravidelně okraj přesahuje a pak u hrnků, kdežto jiné nádoby vesměs jsou bez uche. U největších nádob nahrazují v několika případech ucha prostředně veliké pupíky.

(Ornamentace a tvary nádob zobrazeny jsou na tabuli č. 1. a č. 2.)

Nejdůležitějším dokladem výtvarného umění a kultury slezskoplatěnického lidu, který sídlil a své nebožtíky pohřbíval na uvedeném pohřebišti v Kelči, však jest zcela určitě hrobová nádoba č. 13., neboť motiv její ornamentace kreslených lidských postav, pokud vím, jest dosud ve starožitných nálezech unikátem. (Dosavadní nálezy a vývoj kresby lidských postav na nádobách, viz na tabuli č. 3.)

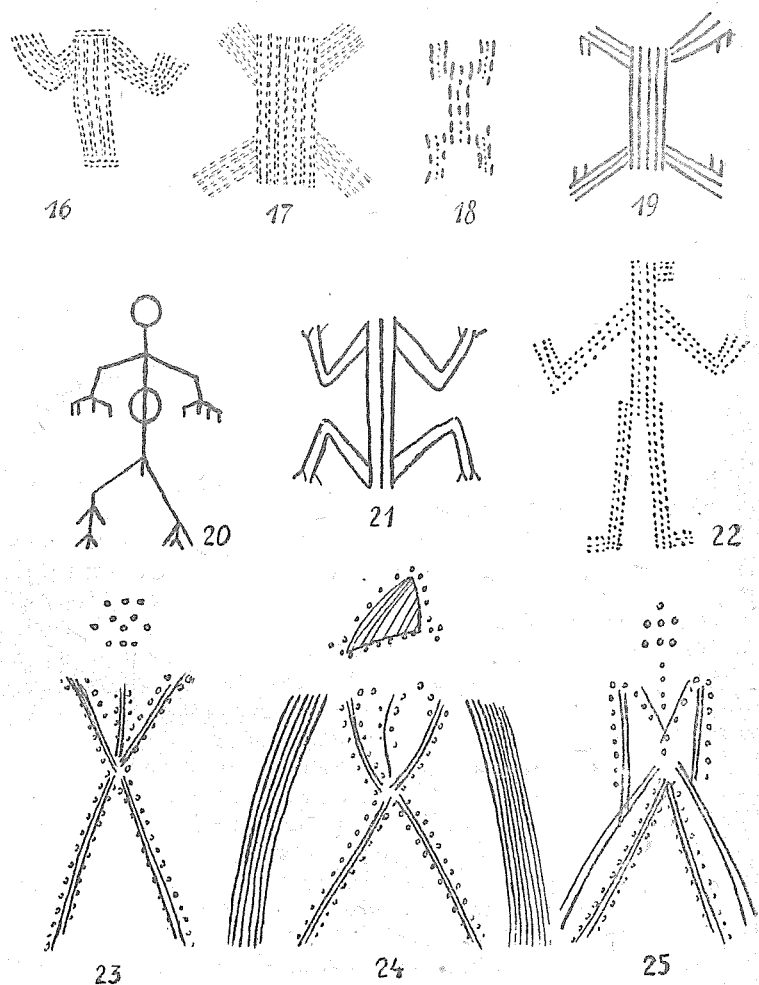
Rytiny lidských postav na nádobách starožitných vyskytují se totiž zcela ojediněle a velmi vzácně, za to však jasně dokumentují kulturní úroveň a umělecké projevy duchovního nazírání současné doby. Proto i kelčský výskyt ornamentu kreslených lidských postav na hrobové nádobě z doby kultury slezskoplatěnické si plně zaslouží, aby prošel rovněž kritickým stadiem odborné veřejnosti a byl pak zařazen povolánými činiteli věd starožitních tam, kam náleží.

Proto v předběžném studiu dovoluji si zatím jen stručně poukázat na prvky uměleckého projevu tehdejšího mistra keramiky a alespoň v hlavních rysech pokusit se o rekapitulaci motivu a jeho duchovního nazírání.

Předně upozorňuje na sebe základní a jednoduchý prvek trojnásobných žlábků, z nichž střední vedeny jsou svisle dolů, kdežto oba krajní ve směru šikmém, od středních v základu se rozšiřující. Tento motiv trásní v symetrickém uspořádání je základem ornamentace na četných nádobách zmíněného pohřebiště a ryté důlky, čárky či pásy, pouze ornament doplňují.

Uvedeného motivu použil zajisté mistr slezskoplatěnické keramiky i při nádobě č. 13, kde na místo svislých žlábků, použil pupíku v plastickém chápání tohoto k výraznějšímu znázornění lidského trupu, od něhož pak ve způsobu ornamentu vyryl i nezbytné lidské horní a dolní končetiny. Že při tom výslovně měl na mysli znázornit v ornamentu lidskou postavu, dosvědčuje určitě vyrytá homolovitá čepice

Tab. III. Rytiny lidských postav na nádobách předhistorických.

Tab. III. — 16. Řepín, 17. Praha-Bubeneč, 18. Černý víl, 19. Praha-Bubeneč, 20. Nová Ves (Kolín), 21. Praha-Podbaba, 22. Střelice, 23., 24. a 25. Dosud neznámé rytiny lidských postav na hrobové nádobě slezskoplatěnického pohřebiště z Kelče.

nad pupíkem. Svislá čára s tečkami, která jest vedena středem pupíku, znázorňuje pravděpodobně páteř, čáry a tečky kolem pupíku, dokreslují jen názorně objem břicha. Snad měl tento výrobce na mysli při plastickém pojetí i plastický obraz ženského těla, čemuž by plně nasvědčovaly obrysy hrudního koše v horní části pupíku. Podobná kresba jest položena kolem každého pupíku, proto je-li toto pojetí správné, byly by tedy na nádobě nakresleny celkem čtyři postavy ženského typu. Tento názor by rovněž potvrzovaly dva důlky při spodních rozích homolovitých čepic, které jsou úmyslně ryty vedle důlků v ornamentaci použitých, jež by pak nepřímo dovozovaly možnost pojetí náušnicové ozdoby u žen.

Uprostřed, mezi uvedenými kresbami žen, jsou v podobném stylu vyryty z čar a důlků opět lidské postavy, z nichž jedna má horní končetiny vztyčeny, kdežto druhá je má svisle dolů. Taťo má dokonce vedle dolních končetin naznačeny nějaké pentle či fábory. Hlavy u obou těchto postav jsou naznačeny jen neurčitým počtem důlků. Snad měl tento slezskoplatěnický mistr při kresbě postav na mysli pouze muže za různých úkonů při lovu, boji či rituálních obřadů, kteréžto figury pokusil se tímto způsobem znázorniti.

V celku se tedy na uvedené nádobě jedná o kresbu čtyř stejných lidských postav (pravděpodobně žen) s použitím plastické výplně pupíku, pak o kresbu dvou postav s horními končetinami vztyčenými a dvou postav s končetinami svislými, které v symetrickém uspořádání jsou umístěny v horní části břicha nádoby vždy proti sobě.

Co však bylo vedoucím pojetím tohoto slezskoplatěnického umělce?

Byl to snad jen náhodný výplod individuálního vkusu, kterým se snažil tento neznámý mistr znázorniti běžné figury lidských postav, či snad jej vedla k tomu snaha vyššího duchovního nazírání tehdejšího názoru náboženského?

Není snad tento kreslený ornament lidských postav úmyslným pokusem o znázornění tanečnicích mužů a žen při obřadních tancích v posvátných hájích kolem planoucích ohňů — či za smuteční trýzny nad pozůstatky zvěčnělého nebožtíka?

Nebo snad tyto kresby, provedené jen ojedinele v bohaté ornamentaci pouze na uvedené nádobě celého pohřebiště, jsou přímo v souvislosti s odznakem povýšené důstojnosti

náčelníka či kněze obřadníka, jehož prach a popel byl pak do ní k věčnému odpočinku uložen?

Tyto a podobné dohady však jsou bohužel dosud pro nás pouhou záhadou dávnověké, neprobádané minulosti a my můžeme podle dosavadních nálezů pouze nanejvýš se domnívat, že lid kultury slezskoplatěnické, pravděpodobně trval ještě v plné míře na náboženských představách lidu lužického, jeho zvycích a obřadnostech. Prostě z toho důvodu, že lid slezskoplatěnické kultury jest nám ve svých památkách znám jako přímý dědic a pokračovatel kultury východního lidu lužického, třebaže svou oblastí okrajovou podléhal snad již více aktivnímu tlaku cizích kultur ze západu a jihu.

V národnostním ohledu však tvořil patrně ucelený kolektiv jednotného duchovního nazírání i když snad můžeme v uvedené době na pohřebištích pozorovatí rozdílně vypravené pohřby jednotlivců, jež dokládají rozdíly o majetkových poměrech a snad i přímo poukazují na určité společenské rozvrstvení.

Přísně zachovávaný pohřební rituál nám však brání bližšímu poznání, zda v době kultury slezskoplatěnické třídní rozdíly mezi obyvatelstvem byly již vyhraněny na vládnoucí vrstvy či nikoli i přes to, že vedoucí úlohou společenského řádu bylo dosud zemědělství.

Politickou organizací tohoto lidu totiž dokazuje pevné ohraničení oblastí, které předpokládalo již kmenové zřízení pod autoritou mocenských prostředků ať už formou demokratickou či panovnické autority. Svědčí o tom alespoň snaha o vybudování opevněných hradišť, které lid slezskoplatěnický na kopcích počal stavěti. (Stopy byly zjištěny rovněž u Lapače a ve Stražisku v okolí Kelče.)

Uvedené pohřebiště slezskoplatěnické v Kelci tedy i zde potvrzuje, že lid této kultury zde rovněž kdysi žil a jako tehdejší nositel kultury se rovněž plně zúčastnil i vývojové kolonisace záhořského kraje.

DROBNÉ ZPRÁVY

Paměti drahotušských kronikářů 1571—1911.

V Olomouci 1947 vydali Bohumír Indra a Adolf Turek jako zvl. otisk z Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, roč. 55. Stran 107.

Autoři rozložili údobí půlčtvrta století ve dvě části, nazvané Kronika Podolských a Kronika Konorzova. Pramenem prvé části jsou záznamy z let 1571—1678 při nejstarší drahotušské gruntovníci. Druhá část obsahuje zápisky z obecní pamětní knihy, založené r. 1687. Autory obou kronik byli městští písaři, kteří si všímali událostí lokálních, při čemž však často zaznamenávali události významu širšího. Jelikož oba tyto prameny až na malé části nebyly dosud známy moravské historiografii, jest vydání Paměti cenným přínosem, nehledě k jejich významu pro dějepisectví místní.

B. Čelovský.

Sýpky. (Soběchleby.)

Jakmile se jaro otevřelo, vyháněl pastýř stádo na pastvu. Ráno vyhnal a večer přihnal. Pastvín bylo na Záhoří dostí. Pásl se dobytek hovězí, ovce i koně. Ponejvíce byl to dobytek hovězí. Pastýř, jemuž bylo svěřeno stádo, staral se oň pečlivě. Při pastvě přemýšlel, jak by si život zpříjemnil. V Soběchlebích ověncil každý svátek několik krav ze statků. Dostával za to výslužkou koláče. Rozdělil si to tak, aby mu to vyšlo na celý rok.

Na podzim dostával sypanou odměnu. Ve vsi byl svátek. Hospodáři s pytlí na zádech šli sypati. Bylo to vždy v hospodě. Uprostřed sálu byla měřičná míra (čtvrť) a do ní se obilí sypalo. Přineslo se vždy více. Vše, co se neveslo do čtvrtě, co přepadlo, se propilo. Kdo se nechtěl zúčastnit, přinesl přesně. Kdo dal málo, musel doplatit a ještě se vykoupit. Pastýř, aby bylo na co pít, pásl zdarma po celý rok k tomu účelu skopce, který se zabil. Bývaly to slavné a veselé hody. Při tom se odbýval také všeobecný vesnický soud. Celý rok žili sousedé v míru a snášenlivosti. Přehlíželi všechny nepravosti a provinění. Zde se pak vypořádali. Řekli si upřímně, co se komu nelíbilo, čím kdo se provinil. Povadili se, rozsoudili, udobřili a zase byl na celý rok pokoj. Mnohdy bývalo toto sezení bouřlivé. Ale na konec si podali ruce a »odpusťme si, co sme si« a bylo dobře. Nebylo třeba soudů ani advokátů. Kéž by se ty časy vrátily, povzdech každého starého Záhořáka. Velká neshoda bývala zvláště mezi sedláky a domkáři. Mluvčím domkářů býval vždy ten, kdo dovedl dobře mluvit. Tak u nás byl také jeden, samorostlý skladatel, který vždy zpíval sedlákům písničku. Bohužel, nikdy ji nedozpíval. Zněla:

Vy, sedláci, vy jste lajdáci,
vy ukládáte domkářům velkou kontribuci.

Dříve než ukončil, ocitl se mimo poslouchající společnost, totiž venku. Při veselé náladě, která bývala vždy, zertvovalo se, zpívalo. Ba i hry se hrály. Na příklad na »Rychtáře«, známá hra zvaná též »Sekání masa«. Toť se ví, že se nepřiznávali, kdo uhodil, takže hra nebyla moc příjemná pro toho, kdo držel. Jindy chytili někoho, kdo něco provedl, zavázali do pytle a pověsili na strop. Pro oči a ústa udělali otvor. Připíjeli mu, ba dávali mu i napítí, aby také něco užil. Podobných zábav a vyrazení bývalo více. Zábava končila až ráno. Někdy trvala i více dní. A. F.

Výrobek z kulmových břidlic Lipenska.

V zasedací síni obecní rady v Loučce se nalézá stůl, jehož deska jest zhotovena z břidlice kulmové z lomu u Podhoří. Rozměry desky jsou 175 x 172 cm. Kulmové břidlice z oněch lomů poskytovaly kdysi výborný materiál na práce pokrývačské a jiné. V Loučce a na mnoha jiných místech nalézáme kulmovou břidlici na střeších, je jí užito i na dláždění, docela i jako stavivo. Jako stavební kámen není vhodná, poněvadž je příčinou vlhkosti obydlí. Stolní deska v zasedací síni obec. rady v Loučce jest zajisté jeden z nejlepších výrobků z kulmových břidlic. Stáří její a bližší podrobnosti nepodařilo se zjistiti. Útvar kamenouhelný, kulm, zaujímá v okrese lipenském celý sever, od čáry jdoucí směrem: Podhoří, Bohuslávky, Dol. Újezd, Veselíčko. Náleží k němu i na druhém břehu Bečvy celá oblast zhruba trojúhelníkovitá až skoro k Nětčicím se táhnoucí. Horninami jsou tu: břidlice, droby a slepenec (viz též geologickou mapu K. Zapletala v Záh. kronice, 1933, str. 71). A. F.

Dáváme možnost volné
prohlídky a výběru všem
přátelům české knihy - Seznamy
na požádání zasiláme zdarma
HRANICE TEL. 131-LÁZNĚ TEPLICE n. B.

NAKLADATELSTVÍ R. PROMBERGRA V OLOMOUCI vydalo:

Jan Machálek: *Petr stavitel*. Zralé klasy sv. 27. — Nový román Jana Machálka »Petr stavitel« je umístěn do kopaničářského podhůří, kde dosud žije lid v bídě, kde není vhodných dopravních spojů a hygieny bydlení. Tyto sociální nedostatky chce odstraniti Petr a zlepšiti životní úroveň vybudováním trati i cest a obytných čtvrtí. Pomocí Hlobilovou získává stavbu některých traťových úseků, ale zároveň připustí do svých plánů a jejich uskutečňování prospěchářsky sobeckého a neodpovědného člověka. Hlobil se neštítí podvodu a neustoupí ani před vydíráním dělníků, jde jenom za vlastním obohacením, dopustí se i zrady na Petrovi, kterému odvede nejlepší silu i citovou oporu, Helenu. Petr si velmi pozdě uvědomí spoluvinu na stavbě viaduktu, do jehož základů poručil Hlobil přimíchávat šterk a tím jej úplně znehodnotil. Náhlé deště a povodeň urychlí zkázu, viadukt se zřítí a v troskách zahynou i cestující posledního vagonu, který se utřhl a padl do vzbouřených vod. Katastrofě je přítomen Petr, kterého svědomí vyštvalo do nočního lijáku a blízký šilenství roztrhává při zpáteční jízdě vůz, sám se stěží zachrání před rvavou povodní. Teprve po třech nedělích okřívá a vrací se k opuštěnému dílu, které zatím svěřil společnému podnikání zaměstnancům.

Machálkův román, soustředěný k vnitřnímu přerodu odvážného a sociálně uvědomělého jedince, má bohatý děj, který vyvrcholuje v živelné pohromě a v Petrově zápase o jistotu. Tyto kapitoly, kdy vidí zpusťované celé své dosavadní dílo, kdy je opuštěn všemi a pronásledován přeludem Hlobilovým i Heleniným, jsou umělecky nejsevernější a nejtrfresnější. V nich bylo Machálkovo slovo i představa vystupňováno k dramatické naléhavosti a k mučivě citlivému doznání nad vlastní prohrou. Cena Kčs 82.— brož.

Arne Novák, R. Havel-A. Grund: *Stručné dějiny literatury české*. V původní vazbě polopl. Kčs 226.—

Nakladatelství PRÁCE, Praha II, Václavské nám. 15, vydalo:

Konstantin Simonov: *Mezi dvěma moři*. Přeložila T. Hašková. Zápisky válečného dopisovatele. Vyšlo v knižnici Příliv, kterou řídí V. Běhounek. Cena brož. 70 Kčs, vaz. 95 Kčs. *Mezi dvěma moři* — toť obraz celého ohromného válečného dění od Černého moře až po moře Barentsovo, kde všude byl autor přímým svědkem události, jako bojovník a válečný zpravodaj. Ilsa a Arturo Barea: *Španělsko v poválečném světě*. Přeložila z anglického originálu Dr. M. Sruská. Předmluvu k českému vydání napsal Em. V. Voska. V knižnici soudobých problémů Otázky a odpovědi, kterou řídí Jiří Síla, vydalo roku 1947 nakladatelství Práce v Praze. Cena brož. 22 Kčs.

Z moderní biologie. Významný francouzský vědec Marcel Prenant přednáší žákům na Dělnické universitě v Paříži. Z přednášek a debat vznikla kniha *Biologie a marxismus*, kterou nyní vydává nakladatelství Práce (brož. 54 Kčs). V první části publikace vybavuje Prenant z moderní biologie základní fakta, na nichž spočívá marxismus. Ve statích o původu lidské společnosti seznamuje čtenáře se základními principy materialistického názoru na svět. V druhé části řeší nejdůležitější biologické problémy: Hmotá a pohyb, živá hmota a živé formy, dědičnost, vývoj, původ života, vědomí, ba i Darwinův boj o život objeví se čtenáři v novém, pronikavém osvětlení. Marcel Prenant

čtenáři poví mnoho podnětného a převratného z vědy o vzniku a trvání života na této zemi. — Přeložila E. Benešová.

Ojedinelá kniha. V české literatuře nemáme ještě souborných dějin našeho socialistického hnutí. První rozsáhlejší publikací tohoto druhu je kniha *dr. Miloslava Volfa*, která pod názvem *Naše dělnické hnutí v minulosti* vyšla v nakladatelství Práce (brož. 96 Kčs). Volfova kniha nezůstává jen u politického dělnického hnutí, ale nastiňuje i zrod a proměny dělnické třídy samé, rozvoj našeho průmyslového podnikání, bez něhož nelze vznik a vývoj dělnického hnutí pochopit, dále národnostní otázku, sociální zákonodárství a jiné souběžné činitele. Od neobyčejně zajímavé kapitoly o sociálním postavení prvního průmyslového dělnictva rozbíhá se již široký tok našeho socialistického úsilí, jemuž dává ráz a zaměření konstituování sociálně demokratické strany a její první těžké boje za lepší mzdy, za osmihodinovou dobu pracovní, za všeobecné hlasovací právo. Vliv socialismu se stále šíří a v době převratové jsou to již tři mocné, socialistické strany, které úspěšně hájí a prosazují dělnická práva až do ponurého roku 1939, kdy socialismus je nakrátko zatlačen do podzemí — a boj nabývá ještě tvrdších forem. Jaký dramatický obraz podává Volfova kniha, co výjimečných lidských osudů, kolik energie, lásky a sebeobětování vytvářelo u nás vítězství socialismu, o tom si přecteme, abychom mohli lépe ocenit přítomnost. Publikace je obohacena osmistránkovou přílohou portrétů vynikajících politických osobností.

Osud židů v Polsku. Kdo z nás si v letech okupace nekladal otázku, jaký je osud oněch židů, kteří, soustržováni ve veletržním paláci, odcházeli do temného neznáma? Spisovatel *E. Sommer*, který proslul již skvělým historickým románem *Templáři*, podhaluje clonu nad nesmírnou tragedií židovstva v novém svém románu *Vzpouza svatých* (nakl. Práce, brož. 75 Kčs). V jednom z polských měst, v troskách židovského ghetta, žije na pět set židů obojího pohlaví, sehnaných sem ze všech končin Evropy. Pracují ve velké autosprávkárně pod dozorem nacistických pochopů, nesmírně ponižováni, pod stálou hrozbou smrti. Když dostoupí muka jejich žití vrcholu, tu konečně si získají zbraně — a neopovrženější z opovržených, dobývají si v nádherném boji na několik hodin svobody... Román *Vzpouza svatých* je horečnou halucinací hrůzy a krásy, sebeobětování i vášnivé lásky k životu, varovnou výstrahou před zlem, které snad dosud nebylo vyhubeno. — Překlad je dílem A. Humplíka.

KNIHY

kancelářské a školní potřeby

odá knihkupectví

Kl. Fillová - Lipník n. B.